

GLEDALIŠKI LIST

Narodnega gledališča v Ljubljani

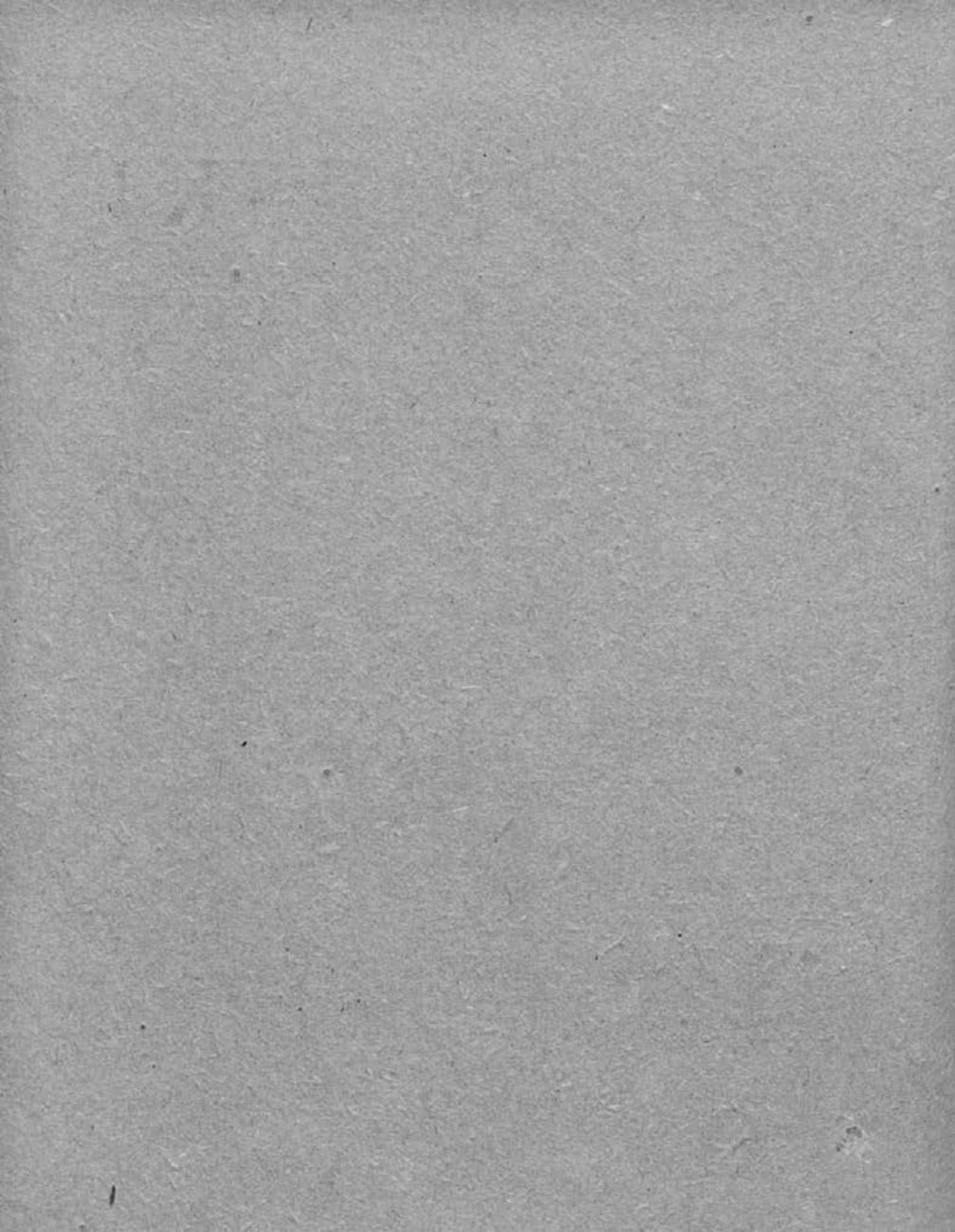
1942-XX--43-XXI

DRAMA

14

GHERARDO GHERARDI
JESEN

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI
1942-XX./43-XXI. DRAMA Štev. 13

GHERARDO GHERARDI:

JESEN

PREMIERA 4. MARCA 1943-XXI

Gherardo Gherardi:

Jesen

Gherardo Gherardi je silno zaposlen mož. Iz Milana se vozi križem Italije, urejuje revije in časopise, piše eseje in dialektične študije — pri vsem tem pestrem življenju pa najde še časa, da ujame par svojevrstnih likov in jih uklene v komedijo. On sam pa niti ne utegne priti na premiero, ker je takrat bogsigavedi kje. — Tak je Gherardi in take so tudi njegove odrske stvaritve — bežne, samo izrezki iz življenja, hipna slika iz drvečega brzovlaka ali rapida. —

Ta njegova »Jesen« je romanski pendant k nordijskemu »Očetu«, ki ga je trpel Strindberg. V vsej zasnovi, v vsem čustvo-
vanju je izrazito vidna razlika miselnosti rase in viden je tudi odnos do življenja. — Seveda, enega ne smemo pozabiti: Čas teče neprestano naprej, in kar je bilo pred štiridesetimi leti na odru učinkovito, kar je uklepalo tedanjo miselnost, ji dajalo tragične poudarke, to je danes povsem drugače, morda malenkostno, morda ničevno. To vidimo pri mnogih dramatikih starejšega kova, da imenujem samo Strindberga, Ibsena, Hauptmanna. — Ne samo obleka in frizure — tudi dramatika je podvržena modi. S tem pa seveda ni rečeno, da je nova moda vselej dobra in lepa — pogosto je le kratkega življenja ali pa celo muha enodnevnica.

*

Srečanje postarnega parčka nam pokaže Gherardi. Nekoč je

bilo v maju, pa sta se ljubila, pa čakala, malo mučila in malo grešila. Sedaj je pa vse pri kraju — stara sta in življenje teče dalje. — A nekaj je vendar ostalo — spomin. V ta spomin vrže Gherardi harpuno svoje zasnove. Ona se je poročila z vedrim človekom in ima hčerko, ki dorašča. Skrbi in okoliščine privedejo gospodarstvo do propada in kot se primeri pogosto, hčerka-ljubljenka naj pa plača s svojo življenjsko usodo vse ponesrečene korake. — Tu se spomni ona svoje prve ljubezni in jo privabi z žensko spretnostjo in lokavostjo v hišo. Zakaj? Zelo enostavno. On je postal med tem jelen-enorog in sloveč zdravnik. On naj z receptom, s formulo o novi medicini, o praških, o pilulah reši situacijo gospodarskega poloma. Hiša bo rešena, oče rešen — a hči, ta seve ostane žrtev. Tu pa prične motiv »Očeta«. Takrat v maju, da, takrat se je zgodilo. In ona, ki računa s spominom ve: ta moja hči, ta je morda lahko tudi njegova hči... Morda, ker starost in vse se ujema.

Postarni samec-učenjak doživi svoj potres. Imeti otroka! Kaj je smisel življenja? Živeti znanosti, slavi, vseobči koristi, da to je lepo, ampak... »Kadar nam raste volna iz ušes,« ko izgubljajo oči svoj blesk in glas svoj zvok, takrat ob tej jeseni začuti možak svojo osamelost in negotov postane njegov korak, kajti on stopa navzlic vsem uspehom zamišljeno v negotovost... Iskati ženo in jo pridobiti, to je pa za postarnega moža kočljiva zadeva. Vse izkušnje ima, a vendar je vse novo in težavno. Gherardi da svojemu junaku sledeče besede snubljenja, ki je prav svojevrstno: »Nikar ne mislite, da nisem vedel, kaj naj storim, kako naj bi se vedel. Prav dobro vem. Poznam običajni način. Svoj čas so me celo imeli za prav spretnega. Začenja se takole: »Lepi ste.« Do tja sva že prišla, mar ne? Nasmehnili ste se... Potlej bi morala prebiti teden dni v nežni zaupljivosti: »Vedno sem mislil na Vas.« Kaj ne, da znam? Po drugem tednu padeš na kolena s prošnjo: »Ne vidiš, kako trpim?« Nato pa v zaporednih valovih vedno tesneje: prva nežnost na tilnik, prvi poljub in naposled... In kakšen bi bil zaključek navsezadnje? To noč o polnoči. Toda zaboga, za to je treba ljudi, ki nimajo nobenega opravlja od jutra do večera, pred vsem jim pa starost ne stavi nobenih meja.«

Tako pove izkušen mož o svoji ljubezni, pove v lice ženi, ki mu je draga in ki jo hoče za družico za vse življenje. Za tisto življenje, ki mu je še ostalo — za otroka. On pravi: »Ne moreva si še priznati, da se imava rada. Počakati morava najino hčer. Mala, videti te morava sredi resničnega življenja, ki nama ga obljubljaš. Kako te bomo klicali, kakšna boš, ali bo najina hiša postala zavoljo tebe cvetličnjak, ali boš zaspala, ko ti bova pripovedovala najine skromne pravljice in če bova morala v nesreči bdeti nad teboj, kaj boš storila z nama, saj zaupava samo vate.« — Torej — v rodbini je ves smisel — vse ostalo je premajhno.

*

Znanost, veda, družabni ugled — vse to ima Riccardo Giosio, sloveči medicinec, kariero, lepoto, blesteč glas in kultiviranost ima Giulija. In vendar sta nesrečna oba. kajti oba sta sama. Šele nesreča tistih ljudi, ki so igrali vlogo v mladosti jima odpre oči v pravo smer in pokaže prave vrednote življenja. —

*

Prikupen, tih mož je Gherardi in taki so tudi njegovi junaki. Ne pehajo se za silnimi problemi, za velikimi cilji in idejami. Malo veselja imajo v sebi in malo grenkobe, malo bridkosti in malo vedrosti. Saj tako je življenje. Ost.

Levstikova sodba o Jurčičevem „Desetem bratu“

K petdesetletnici »Desetega brata« je priobčil Oton Župančič v »Ljubljanskem Zvonu« l. 1917. znamenito Levstikovo pismo, ki je doslej najtemeljitejša in tudi najobširnejša beseda o tem Jurčičevem delu, kakor pravi Župančič.

Prinašamo ponatis samo tistih mest, ki bodo naše gledalce gotovo zanimala:

V Ljubljani 7. II. 1868.

Dragi Jurčič!

... Tvoje dete »Deseti brat« je porod ženjalnega očeta, a poleg vsega tega ima velike hibe, katerih se ti vendar nej treba

plašiti, kajti še rasteš. Svetoval bi ti, da izkušaj priti, če količkaj moreš, meju večí svét v družbah; seznaní se posebno z mladimi ženskami! Ako se malo zaljubiš, tem bolje, kajti ne bojim se, da bi se v tem morju tvoj čolnič pogreznil. Ženski svet ti je premalo znan, akopram te tudi tukaj tvoja darovitost sploh dobro vodi.

Če se ne motim, najslabše si načrtal Kvasa in Manico. Kvas je neukretnež, kakor vsa naša kmetska izobražena mladina, prišedši z učilnih klopíj. Sreča, Manica in Martinek delajo zanj, da mu naklóné, česar sam nikakor nej zaslužil; nôse ga, kakor angelj Habakuka v Babilon. On je tej povesti junak, a vendar je meju vsemi osebami najnedelavnejši. Zaljubiti se ter na videz sentimentalno modrovati nej še dovolj. Sploh se ogiblji ostaréle, črvice sentimentalnosti. Tudi se nekako čudno vêde Kvas z Marijanom, o katerem je vedel, da je zaljubljen v Manico. Ali o Marjanu se celo sam Ti motiš. To nej človek brez globokega čuta, zatorej ti ne morem odobriti, da je zaspal, ko je premišljal, ali bi šel v grad na gosti ali ne. Marijan je izvrstno črtan, malo robot, ker je bolj na telesu razvit nego duševno, i baš za tega delj krepák, zunaj in znotrai čvrst, zdrav mladenič, kateri globoko čuti, samo da ne vzdihuje, da pesnic ne dela, skalam in grmoviju ne toži Maničine trdosrčnosti. — skratka, da nej sentimentalen mekúž, kakor je Kvas preveč, toda samo na videz, kajti v resnici je skoro brez čuta. Marijan nikdar ne govori o ljubezni, a vedno dela, kakor zaljubljenec; sama ljubosumnost mu naposled odkrije njegovo skrito strast. Tudi čvrsta Vencljeva hči je prav po naravi pisana, samo da si jaz v mislih ne morem družiti nje drobnega obraza k njenemu početju. Pa Manica? Stara je vže 23 let, in ne ljubi prvič. To vidimo iz tega, kako je v mrežo ona ujela Kvasa, ne Kvas nie. Pet besed o ljubezni z deklico umno izpregovoriti, pa je dovolj, da se vidi, ali je uže ljubila ali ne. Torej ti še priporočam, da na žensstvo ti je bolje paziti. Manica je toliko stara, kolikor Kvas, ki misli 2 leti ostati v gradu, potem 4 leta na Dunaju, a petega leta mu je treba, da se podoktóri, dalje zopet kakih 5 let, da se utrdi za ženitev, pa bode štel 35 let, in Manica — tudi 35! Grozna starost neomoženej ženski! Ptičke so jej odpele, rožice odcvelè!

Jaz bi se o Kvasu nič ne hudoval, ako bi 35, celo 30 ali 27 let star popustil — kar bi on tudi gotovo storil, če ga dobro znam — Manico, staro dekle, pa bi morda vzel kako zoletno nevesto. Misliš, da ženska, če šteje vže 23 let, vsega tega na tanko ne premisli? Tvoja Manica je prestara, da bi se tako na prazno roko zaljubila, in Kvas je človek, s katerim drugi delajo, kar hoté, dokler je njemu na korist. On je velik samopridnež, celo hinjavec, ter menda niti ne čuti globoke strasti, kajti bojim se, da je samo ljubezničanje, a ne ljubezen ter zadovoljna nečimurnost, kar ga vléče k Manici, s katero se potlej v nje 27. letu menda samo tebi na ljubav ožéni. Ta človek se mi zdi nevarna tiha voda; jaz bi nerajši imel z njim posla, nego z dr. Kavezom. O tej priliki mi tudi povédi, čemu ga pošiljaš na Dunaj? Poprej mu je tega res bilo treba, zdaj ne več. Ali se misli ozbiljno poprijeti znanstva? Ne kaže! Morda neče iti od Martinkovega pogreba vpravo k poroki? To je hvalno, akopram njegova póstarna nevesta trepetáje čaka bračne postelje, kajti svet je greda, na kterej cvete toliko mladih, krasnih deklic, ki vse želé moža. Kvasu torej nikakor nej bilo na vseučilišči treba čakati doktorata, kateri mu nima nikake namere. Vsak izobražen človek česti znanstvene naslove, kadar imajo pameten namen, a smeje se jim, ako so prazna, nečimurna oholost, kakor pri Kvasu, da se more pobahati: anch' io son dottore! — Če prav sodim, za Kvasom meniš da tečí nekoliko tebe samega; ali zopet se motiš! Ti bi nikoli ne mogel tako delati, kakor on dela. Hotel si v njem postaviti vzor pravega dijaka, mladeniča brez duševnega madeža, a nej ti šlo od rok. Iz tega vidim, da bi tudi tebe v silno zadrego spravili taki položaji, v kakoršne si del Kvasa, ali bolje bi se v njih gotovo sukal nego on. Sploh je Kvas bolj nagnen k slabosti nego dobrósti — kakor ga jaz umejen — ali nj v tem nej polnoten, tedaj nedovršen, skvázjnast značaj. Celó plašljivec je, akopram ga ti črtaš premišljeno pogumnega, pa vendar se zanj sam bojiš, kajti ne sméš v gozdu samega postaviti proti Marianu, ker dvomiš, ali ne bi podplatov pokazal, kader bi se bilo treba braniti; zategadelj si mu v zasedj skrivaj pridružil Martinka, ktereга potem namesti krivdnega Kvasa zadene po nedolžnem smrtna rana. Ta krivična prigodba bralca nejevoljno strese. V Kvasu je čudna zmes raznih,

nedozorelih elementov. O tem značaji sem za tega delj obširneje govoril, ker je vse povesti junak a poleg tega najnapačnejše podan.

Izvrstno je popisano iz skritega hrama človeške narave izvira-joče sovraštvo meju Marijanom in desetim bratom; enako resnična je plahota sicer neustrašenega, sivega grešnika dr. Kaveza, kader ugleda Martinka, kateri ga nehote opomni starih hudodelstev. Poleg dr. Kaveza je tudi Benjamin po svoje izborna oseba. Kmetje so tako popisani, da v nekterih rečeh ne mogó biti bolje; vendar je njihovo bitje preplitvo in preveč jih karikiraš. Čemu je na pr. treba reči, da glušec z metličjem »zatuli«? Ves originalen je ubogi, poštene Martinek, ki ima obilo plemenitejši značaj od Kvasa. Da se dr. Kavezu maščuje, tega mu nikdo v zlo ne šteje, kajti zdi se, kakor da ga je Bog zločinskemu starcu poslal za šibo, ktero si je v mladosti sam spléтал. Če je v njem kaj napake, je ta, da je tudi njega značaj sem ter tam preobložen in slédi tega bizáren.

Tu je opomniti neke hibe o zlogu (kompoziciji). Mnogo obširneje, mnogo resničnejše ter z mnogo véčo ljubeznijo si črtal kmetsko življenje, ker ti je bolj znano, nego izobraženj svet, v katerem se vendar godi največ vsega, kar se dostaja glavnih osob. Menim, da si epizode preobširno razpisal glavnemu dejanju na kvaro. Bilo bi mi žal, za vsako kmetsko črtico, ktera bi se iz tvoje povesti u n i -č i l a ; vendar bi si jaz mnogo reči želel od tod prenesenih v kako drugo knjiго. Zlasti Kriavelj bi utegnil kde drugdé pripovedovati, kako je hudiča presékal. Dalje meju kmeti preveč popisuješ edini proletarijat. Zakaj neisi poleg teh golih sinov postavil kake trdne kmetske hiše, v kateri moder mož in delavna žena vladata sebi in svojcem na blagost? Zdi se mi, kakor bi tvoja knjiga nehoté dokazovala, da Slovenci po Kranjskem neimamo srednjih zemljákov nego samo graščake in take preproste ubožce, kakoršne zbiraš pri Obrščaku. To vendar nej res. Ali tvoje ljudstevce je tako živo našarano, da je človeku vselej žal, kader Obrščak zapre krémo. Dolef je originalna podoba, edina, ki nj čisto iz tvoje glave, kajti mojega »desetega brata« nadaliuje, ako se ne motim; vendar je tvoj mož tak, da bi vsakemu bilo žal, ako bi mu ga bilo pogrešati, ter tako si ga po svoje zasuknol, da se ti zopet ne more očitati, da si ga pobral drugdé nego na širokej cesti človeškega življenja;

samo da je tudi Dolef časi prisiljen. Kader značaje črtaš, naj ti bodo vedno na umu zlate Horacijeve besede: »est modus in rebus, sunt certi denique fines quæ ultra citraque rectum consistere nequit.«

V posameznosti ne sezam, vendar ne utrpim zamolčati, kako me precej od začetka povesti zanima Peharček, četudi je njegova prikazen morda napaka; bi bil namreč moral izostati, da ne bi bralcu obujal neizpolnjene želje, videti ga tudi pri Obrščaku; ali vsaj menj bi ga ti nam bil moral pokazati, kakor si na pr. Gluša z metličijem, dečka begajočega po travniku, deklico na cesti a posebno čevljarja in njegovo ženo pri dr. Kavezu. Zdi se mi, da moža še zdaj vidim, kako nabija podplate, na trinogu sedč. Ako še pristavim, da so mi nekatere kmetijske osebe, katerih si preveč obródl, malo preinoobrazne, da si tudi meju kmeti premalo avrstil ženskih, katerim se nekam prerad umičeš, kakor v življenji tako v pisaniji, pa sem ti vse povedal. Posebno izvistno Krjavljevo ljubezen bi človek rad sam gledal, če ne v tej, pa v drugi knjizi.

Zdaj imaš gotovo pravico, vprašati me: »kaka je tvoja končna sodba o meni in o desetem bratu?«

Moja sodba je ta, da si ženi, kateri si nej še našel prave mére, a najdeš jo gotovo, če ne opešaš, kar je pri nas tako rado, ter ako se potruđiš, svet in človeško srce bolje in globokéje pregledati, da ne bodo tvoje knjige več tako inoplatne, kakor je »deseti brat«, kateri je poleg vsega tega do zdaj prvo in največje slovensko delo te vrste. Ako neustrašen toda pázen korakaš po začetnem strmém poti, mogel bodeš osnovam dajati globokéjše misli, a osobam več duše, ter vse delo postavljati pod višo moralno perspektivo. Potem piši, kar hočeš ter za posnémalce se ne brigaj. Saj te ne bodo mogli dohajati, kajti nejmajo tvojih darov, kakor Preširna do zdaj nikdo nej došel. Izobrazí se, pa ne bodeš samo Slovencem prvi pisatelj, nego sploh velik povestnik.

— — — — —
Za zdaj samo toliko: imena tvojih ljudi mi nejsó po godi. Kvas je prevsakdanje, Kavez preneukretno in čudno, Piškav jako okorno, Krjavelj protivno čisto slovanskemu ušesu, in v srce me

je sunolo, da se pošteni Martinek zôve Spàk. To so malósti, a vendar važne... Jemlji svojim kmetom imena, kakoršna so ti znana izmeju naroda, ter izmeju teh izbiraj tista, ktera so lepša, bolj značajna... Taka imena prehajajo iz knjig na žive ljudi... Ne misli, da je vse enako, ali svojega junaka imenuješ Bingeljbongelj ali kako drugače. Veselilo me bode, če mi o priliki odgovoriš.

Zdravstvuj!

Tvoj zvesti prijatelj
Levstik.

*

»Da je izšla ta razprava prej v tisku, bi bil dobil del naše literature nemara drugačno, manj prostaško lice — jasen dokaz, kako živo nam je potreba poštene, odkrite kritike,« piše O. Župančič v uvodu k Levstikovemu pismu.

Novice iz Drame

Prihodnje dni slavi naša Drama s to to predstavo Shakespearjevega »Hamleta« tih in veličasten jubilej.

Prihodnja novost v Drami bo v režiji J. Koviča »Prava ljubezen«, ki jo je spisal Roberto Bracco in v kateri igrata naslovni vlogi gg. Jan in Vida Juvaňova.

Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavniki:
Oton Zupančič. Urednik: Fr. Lipah. Za upravo: Ivan Jerman Tiskarna
Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.

Autunno

COMMEDIA IN TRE ATTI DI GHERARDO GHERARDI
TRADUZIONE DI M. S

REGIA DI PROF. O. ŠEST

Riccardo Giosio	VI Skrbinšek
Gregorio Pasti	P. Kovič
Teresa	Putjata-Nablocka
Giuditta	Sancin
Stefano	Nakerst
Carlo	Brezigar
Mario	Raztresen
Lena	Remec
Giulia	Gabrijelčič
Attilo	Verdonik
Maria	Simčič

In una villa a mezza montagna — Oggi

I costumi della signora Gabrijelčič confezionati dal Salone Moda Adamič Via Erjavčeva 4, pellici — ditta Rott, Mestni trg. I costumi di sig-a Sancin eseguiti in Salone Moda Mara Sajovic, Mestni trg 8

La cassa si apre alle ore 17 Inizio della rappresentazione alle ore 17
Fine dello spettacolo alle ore 19:30

Platea:	I. fila	Lit. 20'—
	II.-III.	" 18'—
	IV.-VI.	" 16'—
	VII.-IX.	" 16'—
	X.-XI.	" 14'—
	XII.-XIII.	" 12'—
Balcone:	I.	" 14'—
	II.	" 12'—
Palchi: platea	(4 persone)	" 72'—
	I. piano 1-5	" 72'—
	6-8	" 80'—

balcone	(4 persone)	Lit. 48'—
Posti aggiunti nei palchi:		
	platea	" 14'—
	I. piano	" 14'—
	balcone	" 10'—
Galleria I. fila		" 8'—
	II.	" 7'—
	III.	" 6'—
Ingresso in galleria		" 1:50
Ingresso per gli studenti		" 2:50

I biglietti si vendono alla cassa diurna del Teatro dell'Opera dalle 10.30 alle 12.30
dalle 16, alle 18, e alla cassa del Teatro drammatico mezz'ora prima dell'inizio
rappresentazione. Le tasse sono comprese.

Jesen

KOMEDIJA V TREH DEJANJIH. SPISAL GHERARDO GHERARDI
PREVEL: M. S.

REŽISER: PROF. O. ŠEST

Riccardo Giosio		VI. Skrbinšek
Gregorio Pasti		P. Kovič
Teresa		Putjata-Nablocka
Giuditta		Sancinova
Stefano		Nakerst
Carlo		Brezigar
Mario		Raztresen
Lena		Remčeva
Giulia		Gabrijelčičeva
Attilio		Verdonik
Maria		Simčičeva

Godi se v gorski vili v severni Italiji — Danes

Toilete ge Gabrijelčičeve je izdelal atelier Adamič Erjavčeva cesta 4, Krzneni
kep je dala na porabo tvrda Rot, Mestni trg. Obleke ge Sancinove so delo
ateljaja M. Sajovic, Mestni trg 8

Blagajna se odpre ob 17

Začetek ob 17.30

Konec ob 19.30

Parter:	Sedeži I. vrste	Lit.	20'—	Lože balkonske (4 osebe)	Lit.	48'—
	" II.-III. vrste	"	18'—	Dodatni ložni sedeži: v parterju	"	14'—
	" IV.-VI. "	"	16'—	" v I. redu	"	14'—
	" VII.-IX. "	"	16'—	" balkonski	"	10'—
	" X.-XI. "	"	14'—	Galerija: Sedeži I. vrste	"	8'—
	" XII.-XIII. "	"	12'—	" II. "	"	7'—
Balkon: Sedeži I. vrste	"	"	14'—	" III. "	"	6'—
	" II. "	"	12'—	Galerijsko stojišče	"	1 50
Lože v parterju (4 osebe)	"	"	72'—	Dijaško	"	2 50
" v I. redu (4 osebe) št. 1-5	"	"	72'—			
" v I. redu št. 6-8	"	"	80'—			

Protopnice so v predprodaji pri dnevni blagajni v opernem gledališču od 10.30 do 12.30
od 16. do 18. ure, in pri blagajni v drami pol ure pred pričetkom predstave. Takse so
vračunane.

